

Visioita vallankumouksesta – radikaali liikehdintä ja kulttuurinen kapina Yhdysvalloissa

Vuoden 1968 uutisvirta täyttyi yhteiskunnallisesti merkittävistä, usein maailmanlaajuiset mittasuhteet saavista tapahtumista viikko toisensa jälkeen. Heti tammikuussa alkanut tet-offensiivi Vietnamissa toi sodan karun todellisuuden kaikkien nähtävälle ja lisäsi Vietnamin sodan vastaista liikehdintää niin Yhdysvalloissa kuin muualla maailmassa. Samalla hyökkäys teki tyhjäksi Yhdysvaltain hallinnon viralliset vakuuttelut siitä, että sota oli pian ohi ja voitettu. Sodan vastaisesta liikehdinnästä tuli tämän jälkeen myös entistä tärkeämpi sisäpoliittinen kysymys. Saman vuoden keväällä presidentti Lyndon B. Johnson ilmoitti yllättäen vetäytyvänsä ehdokkuudesta tulevissa vaaleissa. Tämä nosti Robert Kennedyn demokraattien todennäköiseksi ehdokkaaksi, ja samalla sodanvastustajien Chicagoon kaavailemat protestit muuttuivat taktiseksi ongelmaksi, sillä Kennedy kampanjoi sodan lopettamisen puolesta. Tilanne muuttui jälleen dramaattisesti kesäkuussa, kun Kennedy ammuttiin kuoliaaksi Los Angelesissa pidetyn kampanjatilaisuuden jälkeen.

Yhdysvalloissa, kuten useassa maassa tuolloin, yhteiskunnalliset liikkeet toimivat sosiaalisen muutoksen airuina vuosikymmenen läpi. Erityisesti mustien kansalaisoikeusliike paitsi elävöitti demokratiaa, myös inspiroi lukuisia aikakauden keskeisiä protestiliikkeitä. Vuosi 1968 muistetaan käänteentekeväenä 1960-luvun radikaalin liikehdinnän kannalta. Se todisti urbaania väkivaltaa, salamurhia, rotumellakoita suurissa kaupungeissa, Columbian yliopiston valtauksen, Chicagon mielenosoitukset ja

poliisimellakan mielenosoittajia vastaan. Kun kansalaisyhteiskunnasta alkanut protestiliikehdintä oli vuosikymmenen puolivälin jälkeen siirtynyt enemmän etelävaltioista pohjoisen kaupunkeihin, myös sukupolvien väliset erot nousivat merkittävään rooliin. Vuoteen 1968 tultaessa nuoriso oli noussut kiivaiden tapahtumien keskiöön. Myös laajemmin aatteelliset ristiriidat jakoivat kansaa ja strategiset kiistat repivät liikkeitä eri suuntiin. Esimerkiksi Mustien pantterien aseellinen itsepuolustus näytti monen mielestä dynaamiselta verrattuna kansalaisyhteiskunnalliseen väkivallattomaan vastarintaan ja tarjosi etenkin nuorille houkuttelevan vaihtoehdon. Uuden vasemmiston laajin organisaatio, Students for a Democratic Society (SDS), oli puolestaan sisäisten kiistojen kyllästyksenä jakautumassa kahtia.

Tätä taustaa vasten onkin kiinnostavaa pohtia joitakin keskeisiä variaatioita siitä joukosta ilmauksia ja toimia, jotka venyttivät radikalismien ideologista ja toiminnallista kirjoa vuonna 1968. Tällaisia olivat muun muassa vastakulttuurisen kapinan poliittiset ulottuvuudet, vallankumouksellisen retoriikan ja väkivaltaisten taktiikoiden lisääntyminen – ja toisaalta myös uskontoon pohjautuva visio radikaalista muutoksesta, arvojen vallankumouksesta. Jotkut käyttivät vallankumousta lähinnä metaforana, kun taas toisille se oli poliittinen tavoite. Artikkelissa hahmotan muutamien esimerkkien avulla, millaisiin poliittisiin visioihin ja kulttuurisiin konteksteihin ”vallankumous” ja kumouksellinen retoriikka kytkeytyi.

Lähtökohtaisesti, etenkin näin jälkikäteen ajateltuna, Kuuban tai muun vastaavan kaltainen vallankumous Yhdysvaltain kontekstissa näyttäytyy lähinnä anakronismina, tai utooppisena toiveajatteluna. Tästä huolimatta kumouksellinen retoriikka koki tuolloin selkeän nousun: vaatimukset syvällisestä muutoksesta haastoivat keskeisiä poliittisen ja kulttuurisen vallan rakenteita ehkä kovemmin kuin kertaakaan sen jälkeen. Tämä näkyi myös hallinnon kielenkäytössä, jossa ”subversiivinen” toiminta ja kumoukselliset aatteet yhdistettiin kommunismin ohella muun muassa mustien vapausliikkeisiin ja nuorisoliikkeisiin aiempaa näkyvämmiin.

”Väkivallattomuuden sielunmessu”?

Vaikka väkivalta ja sen uhka kehysti monia vuoden merkittäviä tapahtumia, väkivallattomuuden idealismi oli edelleen havaittavissa Martin Luther Kingin organisoimassa köyhien kampanjassa vuosina 1967–1968. Väkivallaton vastarinta, jota mustien kansalaisoikeusliike oli toteuttanut menestyksekkäästi vuosien ajan ja jonka filosofian Martin Luther King oli yhtä menestyksekkäästi pukeutunut sanoiksi, oli ollut kansalaisoikeusliikkeen strateginen painopiste. Ja monille – kuten Kingille – väkivallattomuus oli elämäntapa, uskontoon ja moraalisiin imperatiiveihin pohjautuva ”pyhiinvaellus”.¹ Se näytti kuitenkin kadottaneen vetovoimansa. Yhtenä syynä tähän oli muun muassa se, ettei väkivallaton vastarinta toiminut kaupunkien ongelmiin samalla tavalla kuin etelän rotuerottelun vastaiseen taisteluun.

Köyhyyden ja työttömyyden, poliisiväkivallan ja rakenteelliseen rasmin yhdistelmä oli luonut epätoivon ja turhautumisen ilmapiirin mustan väestön keskuuteen. Los Angelesin Wattsin kaupunginosassa kesällä 1965 alkanut mellakointi nosti pinnan alla kyteneet rodulliset jännitteet etelän rotuerottelua laajempaan keskusteluun. Rotumellakoita nähtiin vuosittain useassa suuressa kaupungissa, eikä vuosi 1968 ollut poikkeus. Yhtenä ilmenemismuotona ja vastauksena ongelmiin oli noussut ajatus mustasta vallasta, joka tarjosi monille muutamaa lakimuutosta pidemmälle menevän vaihtoehdon. Se pohjautui niin Malcolm X:n ajatukseen mustasta vapaudesta ”keinolla millä hyvänsä” kuin kulttuuriseen itsemääräämisoikeuteen ja vaihtoehtoisten instituutioiden luomiseen. Laajemman kiireellisyyden tunteen toimintaan toi Vietnamin sota. Niinpä monet mustat militantit ja valkoiset radikaalit turhautuivat myös väkivallattoman vastarinnan tehottomuuteen rasmin ja sodan vastaisen toiminnan keinona.

Tämä ei tarkoittanut sitä, että King ja hänen filosofiansa eivät olisi olleet radikaaleja, tai saaneet edelleen huomiota. Päinvastoin. King artikuloi yhden kärkevimmän Vietnamin sodan vastaisen kritiikin ja tarjosi samalla radikaalin vision poliittisen ja sosiaalisen muutoksen tarpeesta. Tasan vuosi ennen murhaansa,

4.4.1967, King piti yhden tärkeimmän puheensa New Yorkin Riverside-kirkossa. Siinä hän tunnetusti kutsui omaa maataan ”suurimmaksi väkivallan tuottajaksi maailmassa tänään”.² Militarismi, rasismi ja köyhyys muodostivat kolmoisuhkan, jonka vastaisen taistelun King katsoi olevan välttämätöntä. Kielikuvallisesti King puhui vallankumouksesta, joka tarkoitti ennen muuta radikaalia muutosta kansakunnan arvoissa. Olihan King jo vuosia puhunut kansalaisoikeusliikkeen tehtävästä ”sovittaa Amerikan sielu”. King, kuten filosofi Albert Camus, uskoi vakaasti, että moraalisesti hyväksyttävät tavoitteet ovat saavutettavissa vain moraalisesti hyväksyttävien keinoin. Niinpä King nosti universaalit arvot sektionaalisia kiistoja tärkeämmiksi. Kingin visiossa kansakuntien rajat ylittävä universaalin ihmiskunnan arvostus nousi tärkeimmäksi lojaliteetiksi. Kingille arvojen vallankumous tarkoitti niin rasismia ja militarismia kuin köyhyyden ja epäinhimillisyyden kitkemistä. Tämän arvojen vallankumouksen oli tarkoitus kyseenalaista menneiden ja nykyisten poliittisten linjauksen oikeudenmukaisuus, sodan mielekkyys ja köyhien ja rikkaiden välinen kuilu.³

Kingin kritiikki ja poliittinen visio pohjautui ”pehmeämpiin vallankumouksellisiin” arvoihin, joiden kautta hän esitti kriittisiä huomioita sodasta, rasismista ja köyhyydestä. Tästä huolimatta, tai siitä johtuen, puheen vastaanotto oli murskaava. ”Hänen hyödyllisyytensä maalleen, aatteelleen ja kansalleen on ohi”, *Washington Post* ruoti Kingin puhetta. Pääkirjoituksessaan *New York Times* piti rotusuhteita tarpeeksi vaikeana asiana ilman ”tuhlailevaa ja itseään vahingoittavaa” sodanvastaisuutta ja ennusti, että hanke ”saattaisi olla tuhoisa molemmille aatteille”.⁴ Kingin kritiikkiin liittyi nyt myös suuri joukko valkoisia liberaaleja, poliittinen eliitti etupäässä. Jo aiemmin mustat militantit olivat hylänneet Kingin, joka entistä eristäytyneempänä aloitti viimeisen ja kesken jääneen kampanjansa köyhien hyväksi (Poor People’s Campaign). Maaliskuun loppupuolella King saapui Memphisiin tukemaan jätehuollon työntekijöiden lakkoa. Memphisisä King piti viimeiseksi jääneen, ”I’ve Been to the Mountaintop” -nimisen puheen. Kingille tyypillisesti ylevää retoriikkaa sisältävä puhe

ennakoi sitä tulevaa kohtaloa, jonka King itse tuntui hyväksyvän: ”En ehkä pääse sinne kanssanne mutta haluan teidän tietävän tänään, että kansana, me pääsemme luvattuun maahan.”⁵ Seuraavana päivänä, 4.4.1968, väkivallattoman vastarinnan tunnetuin sanansaattaja ammuttiin kuoliaaksi.

Kuten Malcolm X:n murha kolme vuotta aiemmin, myös Kingin kuolema oli etenkin mustille suuri järkytys, joka purkautui mellakointina useassa suuressa kaupungissa. Mustan vallan militanttien siiven edustaja Eldridge Cleaver esitti Kingin merkityksen suoraan tyyliinsä: ”Mustille militanteille tohtori King merkitsi jääräpäistä ja väistymätöntä kompastuskiveä sillä tiellä jolle oli lähdettävä ennen kuin vallankumous olisi mahdollinen nykyisessä tilanteessa.”⁶ Cleaver kutsui Kingin kuolemaa symbolisesti ”väkivallattomuuden sielunmessuksi”. ”Salamurhaajan luoti ei surmannut ainoastaan tohtori Kingiä”, Cleaver kirjoitti, ”se surmasi myös yhden historian ajanjakson.” Toivo ja unelma kuolivat Kingin mukana. Cleaverin mukaan Kingin murha oli osoitus siitä, ettei muutos ole mahdollista rauhanomaisin keinoin, vaan ainoa tapa ”on vastata tuleen tulella”.⁷ Cleaverille ja muille militanteille väkivaltainen yhteenotto oli väistämätön. Cleaverin hahmottelema ajatus vallankumouksesta näyttäytyi täydellisenä vastakohtana Kingin metaforalle vallankumouksesta arvoissa.

Cleaverin näkemys vallankumouksesta edusti Mustan vallan militanteinta siipeä, jonka kovan retoriikan varjoon Mustien panterien reformi-orientoituneet ohjelmat usein jäivät. Tämä liikkeiden sisäinen jakautuminen ilmensi melko tyypillistä kaavaa: yhtäällä protestiliikkeen kannattajat, jotka painottivat tietoisuuden herättämisen ja väkivallattoman vastarinnan taktiikoita; toisaalla ”vallankumoukselliset”, jotka näkivät aseellisen itsepuolustuksen tai teon propagandan ainoana tienä minkäänlaiseen merkittävään muutokseen. Poliittinen kapinahenki tarttui näihin aikoihin myös vastakulttuuriin, kun rauhaa ja rakkautta edustavan hipin tilalle syntyi jippii (Youth International Party), kulttuurisia normeja rikkova ja vallankumouksellinen yhteiskuntakriitikko. Sekä Mustien panterien että jippien vallankumouksellinen

tyyli ja kulttuuriset ilmaisumuodot olivat usein korostetun provokatiivisia, vaikkakin eri tavoin.

Mustat pantterit puhuivat aseellisesta propagandasta ja jipit sissiteatterista, mikä näkyi laajemmin siinä, että vaatimukset tasa-arvosta ja vapaudesta vaihtuivat vallankumouksellisiin iskulauseisiin. Toisaalta visuaalinen näyttävyys ja symbolinen kieli takasivat näkyvyyden, joka oli edellytys sanoman levittämisen kannalta ja jota myös uusi mediaympäristö ruokki. Osa nosti aseenaatteen keskiöön; toiset pitivät katuja kumouksellisen toiminnan näyttämönä. Yhteinen tavoite eri taktiikoille oli yritys kohottaa peili auktoriteettien ja instituutioiden eteen ja pakottaa ne katsomaan, paljastaa järjestelmän väkivaltaisuus ja tekopyhyys. Provoisoivat tempaukset toimivat sytykkeenä, jonka toivottiin johtavan ylilyönteihin ja voimallisiin reaktioihin valtaapitävien taholta. ”Tätä on Yhdysvallat vuonna 1968, muistakaa”, jippiliikkeen johtohahmo Abbie Hoffman kirjoitti. ”Jos pelkää väkivaltaa, sinun ei olisi pitänyt ylittää rajaa.”⁸

Chicagon kadut vallankumouksen näyttämönä

Ehkä kuvaavin esimerkki medialle tarkoitetun sissiteatterin ja väkivallan yhdistelmästä oli Chicagon demokraattien puoluekokouksen tapahtumat elokuussa 1968. Chicagon mielenosoitukseen matkasivat muun muassa uuden vasemmiston keulahahmoihin lukeutuvat Tom Hayden ja Rennie Davis (SDS), Mustien pantterien johtaja Bobby Seale, jippien Abbie Hoffman ja Jerry Rubin sekä beat-runoilija Allen Ginsberg. Muutaman tuhannen mielenosoittajien joukossa oli myös paljon paikallista nuorisoa, mutta väkimäärä jäi ennakoitua pienemmäksi, koska kaupungin kovamaineinen pormestari Richard Daley ei suostunut myöntämään mielenosoituksille lupaa. Poliisien läsnäolo sen sijaan näkyi kaikkialla. Jo ennen kokouksen alkua huomio keskittyi poliisien ja mielenosoittajien tuleviin yhteenottoihin, ja tietenkin jippien sissiteatteriin. Jipit muun muassa harjoittelivat ryhmässä taistelulajitekniikoita viestinä televisiokatsojille ja etenkin poliiseille.

Abbie Hoffman menossa Vietnamin sodan vastaiseen protestiin vuoden 1969 aikoihin. Kuva: Wikimedia Commons.

Mediamanipulaation ja sensaatiomaiset tempaukset jipit hallitsivat ensiluokkaisesti. Jippien näyttävin ja koomisin mediatempaus oli nimittää oma presidenttiehdokas. Hoffman ja Rubin olivat kumpikin tuoneet oman sikaehdokkaansa, joista toinen kruunattiin näyttävästi presidenttiehdokkaaksi. Sian symbolinen merkitys heijasteli ajan henkeä, sillä Mustien pantterien päätaiteilija Emory Douglasin popularisoimana siasta oli tullut yleinen haukkumanimi poliisille.

Mielenosoitusten ensimmäisten päivien koominen pohjavire haihtui yhteenottojen ja väkivallan lisääntyessä. Lincoln Parkiin kerääntyneitä mielenosoittajia vastassa oli joka ilta suuri määrä poliiseja, joiden oli määrä tyhjentää puisto klo 23.00. Viikon edetessä väkivalta kiihtyi ja Johnsonin määräyksestä kansalliskaartin tankit saapuivat Chicagon kaduille hillitsemään mellakointia. Samalla viikolla Neuvostoliiton joukot olivat miehittäneet Tšekkoslovakian, ja kuvat Chicagosta ja Prahasta täyttivät sanomalehtien etusivut. ”Koko maailma katsoo” oli se kuuluisa iskulause, jota mielenosoittajat huusivat, kun Hiltonia vastapäätä sijaitsevasta Grant Parkista alkanutta mellakkaa välitettiin seitsemäntoista minuutin ajan televisiosta. Poliisi ja kansalliskaarti hyökkäsivät mielenosoittajien kimppuun ja pamputtivat myös useita pakoon pyrkineitä sivustakatsojia, joiden joukossa oli naisia ja lapsia. Television ikuistama poliisimellakka tiivisti jotain olennaista vuoden 1968 hengestä ja tarjosi omanlaisensa suuntaviivan tuleville vuosille. Se, että televisio oli niin merkittävässä roolissa, kertoi myös mediaympäristön muutoksesta. Kuten Mark Kurlansky kirjoittaa, Chicagon tapahtumat ja tet-offensiivi nostivat television yhteiskunnallista merkitystä, tekivät siitä ”täysi-ikäisen”.⁹

Jipeille Chicagon väkivalta ja sen uutisointi oli sitä, mitä he olivat hakeneet. Jippien eetoksen tiivistä Abbie Hoffman esseessään ”Revolution for the Hell of it”. Jippi-myytin luominen oli toiminnan keskipisteessä: myytissä on kyse elämästä ja kuolemasta, siksi olemme kulkemassa kohti voimakasta yhteentörmäystä, Hoffman esitti. *New York Timesin* sijaan jipit pitivät *Daily News* -lehdestä, koska se oli lähempänä televisiota – sen kantta koristi aina suuri

kuva. Vääristäminen olikin Hoffmanin mukaan olennainen osa myytin luontia. Jippien toiminnan perustana oli jatkuva uudistuminen ja vanhan hautaaminen, joiden avulla tuotettiin myyttiä ja ”osallistumisen mystiikkaa”.¹⁰ Muun muassa Hannah Arendt on kirjoittanut siitä, miten uutuudenviehätys oli yksi modernin yhteiskunnan piirteistä. Uutuudenviehätys ja halu uusia asioita kohtaan näyttäytyivät helposti ”vallankumouksellisena henkenä”. Arendt kuitenkin huomautti, että se vallankumouksen henki, joka kasvoi vuoden 1789 vallankumouksesta, on erillinen ilmiö modernista viehätyksestä uutta kohtaan.¹¹

Jos jippien ja muiden kulttuurikapinallisten normeja rikkovaa ja jatkuvasti uutta luovaa toimintaa tarkastellaan kriittisemmin, sen suhde kaupalliseen kulutuskulttuuriin tarjoaa hyvän vertailukohdan. Vastakulttuurista esitetyt kriittiset huomiot ovatkin nostaneet esille yhtäläisyyksiä vastakulttuurin ja kulutuskulttuurin moraalisen ontouden välillä. Esimerkiksi Chris Hedges on esittänyt, että vastakulttuuri jakoi vastustamansa kaupallisen kulutuskulttuurin hedonismien, speaktaakkelin tavoittelun ja itsekeskeisyyden. Kumpikin asetti minän kaiken keskelle ja tarjosi terapeutista tai täyttymistä lupaavaa helpotusta. Tämänkaltaisen itseilmaisun saattoi olla henkilökohtaisesti merkittävää, mutta tavoitteelliseen, sosiaaliseen muutokseen tähtäävään toimintaan se tarjosi määrittelemättömiä ja utooppisia kampanjoita. Tämä tarkoitti sitä, että myös arvot olivat ilman vakaata perustaa ja niistä tuli helposti kierrätettäviä.¹² Vuonna 1971 Gil Scott-Heron artikuloi tämän uuden kulutus- ja mediakulttuurin ja radikaalin politiikan ristiriidan kappaleessaan ”Revolution Will Not Be Televised”, jolla hän tavoitteli kulutuskulttuurista vapaata puhtaan politiikan aluetta. Edes Heronin vakavampi yritys ei välttynyt ironialta, vaan samaan aikaan kaupallinen kulutuskulttuuri osoitti kykynsä kesyttää vastakulttuuriset ja radikaalit ilmiöt omiin tarpeisiinsa.¹³

Täysin päinvastaisen näkemyksen esitti Jerry Rubin vuonna 1970 julkaistussa esseessä. ”Jokainen vallankumouksellinen tarvitsee väritelevision”, Rubin kirjoitti. Passivoimisen sijaan Rubin näki televisiossa vallankumouksen tuottajan, joka kasvattaa nuo-

Kansalliskaarti ja mielenosoittajat vastatusten Hilton-hotellin edessä 26.8.1968. Sama paikka todisti kaksi päivää myöhemmin kaoottista näytelmää, jota ”koko maailma katsoi” televisiosta. Kuva: Wikimedia Commons.

ria, jotka haluavat kasvaa mielenosoittajiksi. ”Oletko koskaan nähnyt tylsää mielenosoitusta televisiossa?”, Rubin kysyi. Hänen mukaansa pelkkä televisiossa esiintyminen teki mielenosoittamisesta jännittävää, mikä tarkoitti, että ”televisio luo myyttejä paremmin kuin todellisuus”.¹⁴ Rubin näki television vallankumouksellisen potentiaalin siinä, että se rikkoi normaalin elämän; televisio loi tarinoita ja tuotti sankareita. Ennen kaikkea televisio rikkoi rajoja: mitä liioitellumpi viesti tai kuva, sen parempi. Jos Chicago oli myytin huippupiste, niin televisio oli sen keskeinen väline.

Televisiön kaltaisen uuden alustan myötävaikutuksella syntyneet uudet protestimuodot ja radikaalimmat tyylikokeilut ikään kuin karnevalisoivat perinteisen suoran toiminnan periaatteet. Huomionarvoista on kuitenkin se, että sissitaistelijoiden ja ”kolmannen maailman” vapausliikkeiden vaikutus näkyi sekä poliit-

tisten radikaalien että kulttuuristen toisinajattelijoiden toiminnassa. Vallankumouksellisten teorioiden lumous tarttui osittain jopa epäpoliittisena pidettyyn vastakulttuuriin. Che Guevaran nimi mainittiinkin Herbert Marcusen ohella eniten globaalin, vuoden 1968 uusvasemmiston toimesta.¹⁵ Guevaran ja Castron kaltaisille vallankumouksellisille sotilaallinen toiminta oli politiikan korkein muoto, jolle muut toimintatavat olivat alisteisia. Jipeille sen sijaan kulttuuri oli keskeinen toiminnan alue ja sen väline: ”Jokaisen sissin täytyy osata hyödyntää sitä maaperää kulttuurissa, jonka hän yrittää tuhota.”¹⁶ Guevaran painottama aseellinen vastarinta vaihtui jippien toiminnassa sissiteatteriin. ”Et voi olla vallankumouksellisen tänä päivänä ilman väritelevisiota – se on yhtä tärkeä kuin ase”, Rubin muotoili. Jipeille vallankumouksellinen toiminta tarkoitti ensisijaisesti teatteria kaduilla, jossa vastaanäyttelijöinä toimivat vuoroin poliisi ja poliittinen eliitti.

Chicagon mielenosoitusten jälkijärjestyksistä saatiin esimakua niin kutsutun Chicagon salaliitto-oikeudenkäynnin yhteydessä syyskuussa 1969. Muun muassa Abbie Hoffman, Jerry Rubin ja Tom Hayden olivat saaneet syytteen tahallisen mellakan aloittamisesta demokraattien puoluekokouksen aikana. Oikeudenkäynnistä muodostui varsin omalaatuinen speaktaakkeli – näytelmä, jossa Hoffman ja Rubin pääsivät tuomaan sissiteatterinsa oikeussaliin ja jota Rubin kutsui ”protestien Oscar-palkinnoksi”.¹⁷ Samaan aikaan Chicagon kaduilla käytiin kuitenkin paljon vakavampaa kamppailua, jossa kiireellisyyden tunne vaihtui raivoon ja johti itsetuhoisan väkivallan kierteeseen, jonka rinnalla jippien sissiteatteri näyttäytyi lähinnä koomisen harmittomalta. SDS:n pitkittynyt kriisitila johti järjestön lopulliseen hajoamiseen viimeistään syksyllä 1969, jolloin joukko entistä ideologisempia ja radikaalimpia nuoria perusti Weatherman-ryhmän. Ryhmä oli ottanut nimensä Bob Dylanin ”Subterranean Homesick Blues”-kappaleen sanoista ”You don’t need a weatherman to know which way the wind blows”.¹⁸

Weatherman-ryhmän ensimmäinen näytös siitä, mitä se edusti ja miten se aikoi toimia, oli organisoida ”raivon päivät” -nimellä tunnettu tapahtuma oikeudenkäynnin yhteyteen. Che Guevaraa

ihannoiva Weatherman-johto kutsui nuoria radikaaleja tekemään itsestään ”urbaaneja sissisotilaita”, ja ”raivon päivien” tarkoitus oli ”tuoda sota kotiin”, ”repiä kaupunki hajalle”. Ryhmän tavoitteena oli tuoda tuhansia ihmisiä Chicagoon, mutta lopulta paikalle saapui vain muutaman sadan radikaalin ydinjoukko, joka mellakoi Chicagon kaduilla usean päivän ajan. Puolisotilaallisen tyylin omaksunut Weatherman-johto katsoi lopulta, että laajat mielenosoitukset tai muut väkivallattoman protestin keinot eivät lopettaisi sotaa tai toisi merkittävää yhteiskunnallista muutosta. Pian tämän jälkeen liike vetäytyi maan alle ja organisaatio sai nimen Weather Underground. Se omaksui teon propagandan pääasialliseksi taktiikaksi pommittamalla poliittisia kohteita, jotka olivat tärkeitä vallan symboleja.¹⁹ Sodan näyttämö oli tullut myös kotiin.

Lopuksi

Edellä käsitellyistä liikkeistä voisi hieman yksinkertaistaen todeta, että vuonna 1968 Vietnamin sodan vastaisuus toi liikkeitä yhteen yhtä paljon kuin erimielisyydet toimintatavoista repivät niitä erilleen. Samalla tavoin voisi lisätä, että vaikka strateginen tila tuntui kaventuvan, itseilmaisulle näytti avautuvan entistä enemmän uusia mahdollisuuksia. Poliittiset kannanotot valtasivat tilaa myös yllättävissä paikoissa. Kun James Brown lauloi ”Say It Loud, I’m Black and I’m Proud” ja mustat nyrkit nousivat ilmaan Meksikon olympialaisissa, syntyi ikoninen kuvasto, joka ammensi voimansa siitä yhteiskunnallisten liikkeiden tuottamasta symbolisesta kielestä sosiaalisen muutoksen polttoaineeksi. Vuoden 1968 kuvaston ja metaforien takana oli aina pitkäjänteistä ja tarkoituksellista toimintaa, liikkeitä, jotka nostivat pintakiillon takana piileviä, monille näkymättömiä ongelmia esiin.

Protestit ja symboliset eleet eivät synny tyhjiössä. Jos mietitään vaikkapa mustien urheilijoiden protestia olympialaisissa vuonna 1968 tai mustien urheilijoiden protestia NFL-sarjassa vuonna 2018, kummankin taustalla on ollut laajempi kansanliike. Tämä

julkisuuden ja vastajulkisuuden tai valtakulttuurin ja vastakulttuurien välinen kamppailu tuottaa usein idiosynkraattisia muotoja, jotka aluksi usein näyttäytyvät teatraalisilta. Nikhil Pal Singhin sanoin ”peili” ja ”näyttämö” ovatkin osuvia metaforia, joita muun muassa 1960-luvun aikalaiset Harold Cruse ja James Baldwin käyttivät kuvatessaan sorrettujen kapinaa.²⁰

Omanlaisena tiehaarana vuosi 1968 tuotti useita historiallisia kehityskaaria, sarjan kulttuurisia ja poliittisia uudelleenarviointoja ja vastareaktioita, joiden osittain muovaamassa maailmassa elämme yhä tänään. Nimittäin vuonna 1968 kävi myös selväksi, että kapinahengen ja ”kumouksellisen” liikehdinnän synnyttämä vastareaktio oli nousemassa esiin täydellä voimalla. Richard Nixonin vaalivoitto ”lain ja järjestyksen” ja ”hiljaisen enemmistön” turvin oli alkusoittoa tulevalle. Tähän reaktioon liittyen on hyvä palata Kingin näkemykseen moraalisten keinojen ja tavoitteiden erottamattomuudesta. Silloin kun liikkeiden järjestelmän eteen nostama peili kääntyi reaktion myötä liikkeiden suuntaan, toimintatapojen merkitys korostui entisestään. Ja etenkin silloin kun ”vallankumous” meni metaforia ja retoriikkaa pidemmälle ja sai väkivaltaisia muotoja, sen tarkoitettu vaikutus olikin usein päinvastainen. Sen sijaan, että toiminta olisi muuttanut jotain, se vieraannutti suuren joukon ihmisiä itse muutoksen tarpeesta. Chris Hedgesin sanoja mukaillen, jos järjestelmä, jota radikaalit vastustivat, näyttäytyi väkivaltaisena, ideologista puhtautta vaalivana, vainoharhaisena ja tukahduttavana, niin Weather Undergroundin kaltaiset ryhmät alkoivat peilata vastustamaansa järjestelmää.²¹

Lähteet

- Albert, Judith Claver & Albert, Stewart Edward (eds.): *The Sixties Papers: Documents of a Rebellious Decade*. Praeger Publishers, New York 1984.
- Arendt, Hannah: *On Revolution*. Penguin Books, Harmondsworth 1973.
- Branch, Taylor: *The King Years: Historic Moments in the Civil Rights Movement*. Simon & Schuster, New York 2013.
- Cleaver, Eldridge: *Musta pantteri – Kirjoituksia ja puheita*. Alkuteos: *Post-Prison Writings and Speeches*. Toim Robert Scheer. (1969). Suom. Risto Lehmoska. K. J. Gummerus, Jyväskylä 1970.
- Hedges, Chris: *Death of the Liberal Class*. Nation Books, New York 2011.
- Hobsbawm, Eric: *Age of Extremes: The Short Twentieth Century*. Michael Joseph, London 1994.
- Hoffman, Abbie: “Revolution for the Hell of it”. (1968). *The Sixties Papers: Documents of a Rebellious Decade*. Eds. Judith Claver Albert & Stewart Edward Albert. Praeger Publishers, New York 1984, 439–448.
- Miller, James: “Democracy is in the Streets”: *From Port Huron to the Siege of Chicago*. Simon & Schuster, New York 1987.
- King, Martin Luther Jr.: *Beyond Vietnam: A Time to Break Silence*. Puhe. 4.4.1967. <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/beyond-vietnam>. [Haettu 22.2.2019].
- King, Martin Luther Jr.: *I’ve Been to the Mountaintop*. Puhe. 3.4.1968. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>. [Haettu 22.2.2019].
- King, Martin Luther Jr.: Pilgrimage to Nonviolence. Alkuperäisjulkaisu: *Christian Century* (77) 4/1960, 439–441. <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/pilgrimage-nonviolence>. [Haettu 22.2.2019].
- Kurlansky, Mark: *1968 – Vuosi joka vavahdutti maailmaa*. Alkuteos: *1968: The Year That Rocked the World*. (2004). Suom. Kirsi Komonen. Otava, Keuruu 2008.
- Ongiri, Amy Abugo: *Spectacular Blackness: The Cultural Politics of the Black Power Movement and the Search for a Black Aesthetic*. University of Virginia Press, Charlottesville 2010.
- Rubin, Jerry: “Do It!” (1970). *The Sixties Papers: Documents of a Rebellious Decade*. Eds. Judith Claver Albert & Stewart Edward Albert. Praeger Publishers, New York 1984, 417–427.
- Singh, Nikhil Pal: “The Black Panthers and the ‘Undeveloped Country’ of the Left”. Ed. Charles E. Jones. *The Black Panther Party Reconsidered*. Black Classic Press, Baltimore 1998, 57–105.

Viitteet

- 1 King 1960, <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/pilgrimage-nonviolence>. [Haettu 22.2.2019].
- 2 Kirjottajan oma suomennos. King 1967, <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/beyond-vietnam>. [Haettu 22.2.2019].
- 3 Ibid.
- 4 Kirjottajan oma suomennos. Siteerattu Branch 2013, 158–159.
- 5 Kirjottajan oma suomennos. King 1968, <https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>. [Haettu 22.2.2019].
- 6 Cleaver 1970, 88.
- 7 Ibid. 89.
- 8 Kirjoittajan suomennos. Hoffman 1968, 425.
- 9 Kurlansky 2008, 331.
- 10 Hoffman 1968, 418–423.
- 11 Arendt 1963, 41.
- 12 Hedges 2011, 110–111.
- 13 Ongiri 2010, 16.
- 14 Kirjoittajan oma suomennos. Rubin 1970, 442.
- 15 Hobsbawm 1994, 443.
- 16 Kirjoittajan oma suomennos. Rubin 1970, 442–443.
- 17 Kirjoittajan oma suomennos. Albert & Albert 1984, 42.
- 18 Albert & Albert 1984, 42–43.
- 19 Albert & Albert 1984, 42–43; Miller 1987, 311.
- 20 Singh 1998, 90.
- 21 Hedges 2011, 110.

